

Magyar Képzőművészeti Egyetem Doktori Iskola

IDŐBELI RÉTEGZETTSÉGEK,
AUDIOVIZUÁLIS, MULTIMEDIÁLIS TEREK

a DLA-értekezés tézisei

Szemző Tibor

2017

Témavezető: Dr. habil, CSc. Peternák Miklós tanszékvezető egyetemi tanár Konzu-
lens: CSc. Tillmann József egyetemi tanár

DLA értekezésem olyan idővel és térrel kapcsolatos jelenségeket és műveket is vizsgál amelyekkel kapcsolatban közvetlen személyes tapasztalatokkal rendelkezem, ilyen értelemben a dolgozat több mint három évtizedes kutatás összegzése.

1. Családi filmek, sorsidők, a keskenyfilm, családi mozi, talált filmek. Életmetszetek, családok, emberek és életük időben gyűrűző rétegei: a privát idő és a történelem idejének kettőssége, a zene kifeszített ideje, és mindezek egymáshoz való viszonya, egyensúlya illetve a köztük lévő feszültség, oldás és kötés.

E filmekben a zenének, a hangkulisszának a megszokottól gyökeresen eltérő funkciója van. A zene elválaszthatatlan a képtől, nem illusztrál; a szereplők „belső hangja” szólal meg általa.

Nyersanyagának karakteréből fakadóan a keskenyfilm olyan síkfilm, amelynek nincs mélységbeli dimenziója. Ez lehetőséget teremt, hogy a mélységbeli dimenzió a zene és a hangkulissza révén jöjjön létre.

2. A zene és vetített kép, illetve beszélt szövegek viszonyainak vizsgálata, a Wittgenstein Tractatus c. film, illetve multimédia előadás tükrében. A vizsgálódás tengelyében olyan zenei időkezelés áll, amely a meditáció időkezeléséhez hasonlítható (Tractatus, kívül az időn).

Többszóvalúság, a nyelvek polifóniája. Emberi hangok mint zenei szólamok. A mozgókép ideje, mintegy az időbeli sokszólamúság ernyőjeként.

A vetített képek asszociatív szekvenciák, virtuális terek az emlékezet terei is egyben, élet-terek, sors-terek, tágas belső terek.

3. Alkotói módszer: a „vágóasztal” mint kompozíciós eszköz (az Élet vendége - Csoma-legendárium c. film kapcsán).

Az alkotás folyamata a hanggal kezdődik, kiindulópontul a szövegek könyv beszélt soknyelvű szövegei szolgálnak, erre épül a zenei kompozíció. A forgatás során kötött szabályok érvényesülnek, irányítottan talált képek jönnek létre. A differenciált időmetszetek a vágóasztalon állnak össze rendszerré. A vágás "puzzle-metódusa"; a hanganyaghoz illeszkedő, vagy éppenséggel azt ellenpontosító képeknek a zenei időfolyamra történő ráépítése.

Komplex folyamat a vágóasztalon: a zenei anyag, a beszélt hangok és a képanyag rendszerré szervezése, "megkérdőjelezhetetlen" egyensúly.

4. A többsávos hangfelvételi technika eredményeként létrejött kompozíciós eszköz: a hangstúdió. A véletlen-jelenségek rögzítése és tudatos használata, polifonikus idő, párhuzamosan futó idő-sávok egyidejű kezelése. Különböző magatartásformák találkozása közös időben és közös térben. Időbeli – és adott esetben kulturális – rétegzettség, amely a hagyományos komolyzene számára talán eseménytelennek tűnő zenei és akusztikus felületeket izgalmassá, eseménydússá és változatossá teheti.

5. Zenei terekkel kapcsolatos tapasztalatok:

demokratikus tér, sztereofónia, időbeli és térbeli tükrözés, ismétlés.

A páros fülhallgató, a tágas akusztikus tér állandó alanyi jelenléte hétköznapjainkban.

Az analóg magnók segítségével létrehozott visszacsatolás analógiája: térben is érzékelhető időbeli történések, repetíciók során egymásra rétegződő, egymásra tapadó és egymást építő időbeli rétegek keletkezése.

Dolgozatomban néhány idővel és térrel kapcsolatos megfigyelést vettem föl. Különböző alkotásokat vettem számba – köztük olyanokat is, amelyeknek létrehozásában magam is részt vettem. Az volt a szándékom, hogy megpróbáljak rámutatni a távol eső dolgok közötti összefüggésekre. Írásomban az alkotói tapasztalataimat dolgoztam föl, más művészi és teoretikus munkák tekintetbevételével.

Budajenő, 2017 Június 26.

